

Aleksandar Mužinić, 1942. godine

Dražen ERNEČIĆ
Muzej grada Koprivnice

IZ BIOGRAFIJE FILOZOFA ALEKSANDRA MUŽINIĆA 1909. - 1945.

O 55. OBLJETNICI SMRTI

Studioznije istraživanje i pisanje sustavne biografije i filozofskog djelovanja, prerano preminulog hrvatskog filozofa Aleksandra Mužinića, tek je u svojim počecima. Tome svjedoči i naslov članka "O neuvažavanom i nepoznatom filozofijskom djelovanju Aleksandra Mužinića" autora dr. Zlatka Posavca objavljenom 1998. godine u časopisu "Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine", a također i podnaslov prvog poglavlja "Zaboravljen, zapostavljen ili prešućen?" Autor u svom članku piše o kratkotrajnom radu filozofa Mužinića i navodi moguće odgovore o njegovoj zapostavljenosti, u ne samo filozofskoj, već i u cjelokupnoj hrvatskoj kulturnoj baštini. Njegov rad osnovnim biografskim podacima o Aleksandru Mužiniću dopunjuje njegova kćerka Elica Mužinić.

Ovaj naslov nema druge pretenzije osim prikazati životni put i djelo filozofa Aleksandra Mužinića i djelomice dopuniti podacima njegovo školovanje i mladenačko životno razdoblje u Koprivnici, a na osnovu "Donacije Mužinić" Muzeju grada Koprivnice.¹ Uz to, namjera je i ostvariti spomen na još jedno ime iz "albuma" istaknutih Koprivničanaca i Podravaca.

Aleksandar Mužinić rođen je 22. veljače 1909. godine u Koprivnici od oca Stjepana, koji je bio nadzornik željezničke pruge i majke Marije, rođene Molnar, po zanimanju domaćice. Roditelji su mu porijeklom iz Novigrada Podravske, a tijekom vremena doselili su u Koprivnicu.

U Koprivnici je polazio *Opću pučku dječачku školu* od jeseni 1915. godine, a do kraja četvrtog razreda *ravnajući učitelj i razrednik* bio mu je Ivan Majnarić. *Svjedodžba polazniku* za četvrti razred primio je 29. lipnja 1919. godine.² Sljedeće školske godine završio je prvi razred *Kraljevske realne gimnazije* u Koprivnici uz napomenu za *pohvalno vladanje* i opisnu ocjenu kako je *učenik izvrsno sposoban prijeći u viši razred*, što ga je pratilo do kraja gimnazijskog školovanja (uz izuzetak *dobrog vladanja u sedmom razredu*). To su i bile *najbolje ocjene za uspjeh u naucima* i za *vladanje*. Od drugog do osmog razreda gimnazije, razrednik mu je bio prof. Ivo Klučka koji mu je *predavao hrvatski jezik*. Posljednji razred gimnazije završio je 1927. godine, a *Svjedočanstvo o višem tečajnom ispitu (ispitu zrelosti)* polagao je u *vremenu* od 8. do 17. lipnja navedene godine pred komisijom kojoj je *predsjedavao Franjo Fancev* te je *ostvario uspjeh koji mu je ispitni odbor priznao za nastavak daljnjeg univerzitetskog obrazovanja*.³ Nije *nevažno napomenuti* da je u osmom razredu slušao i filozofsku propedeutiku. Za vrijeme gimnazijskog školovanja u koprivničkim novinama *Domaće ognjište*, koje su uređivali tiskar Vinko Vošicki i akademski slikar Stjepan Kukec, objavio je tri članka: *Nafta* (11. 12. 1926.), *Kazališta*, kino, radio (31. 12. 1926.) i *Kazalište u Koprivnici* (15. 1. 1927.)

Iste je godine u Zagrebu upisao *Ekonomsku komercijalnu visoku školu*, no kako je obolio od plućne tuberkuloze otišao je na liječenje u Davos u Švicarsku gdje je bio do 1928. godine. Odlično zaliječen vratio se u Zagreb na studij. Stupio je u brak s Augustinom Martzy, a u kojem je rođena kćerka Elica (Željka) 1931. godine.

Izvjescnica.

Mužinić Aleksander učenik I razreda, vladao se
je *veoma pobudno* , a napredovao ovako:

Vjeronauk	<i>veoma dobro</i>
Hrvatski školski jezik	<i>veoma dobro</i>
Računstvo	<i>veoma dobro</i>
Stvarna obuka	<i>veoma dobro</i>
Krasnopis	<i>veoma dobro</i>
Crtanje slobodno	<i>veoma dobro</i>
Pjevanje	<i>veoma dobro</i>
Gimnastika	<i>veoma dobro</i>
Kućanstvo	<i>—</i>
Ručni rad	<i>—</i>

Ova se izvjesnica izdaje na zamolbu roditelja, a vrijedi za II. poljeće 1938.

u *Školska* dne *18. lipnja* 191*7*

Razrednik:

Školska

KNJIGOTISKA V. VOŠČI, KOPRIVNICA.

poštirina plaćena u gotovom

polemika

časopis
za znanstvene
i kulturne
probleme

1933 sv. 1

uredništvo i uprava: zagreb, palmotičeva ulica 3/III
telefon br. 75-87

cijena din 8.—

Zagreb, 18. lipnja 1938.
Bartholov trg 2.

Mnogo poštovani gospodine!

Bio sam Vam jučer pisao jednu dopisnicu, pa kako mi se nijeste javili, potrahih Vas u Vašem domu. Razgovarao sam s Vašim cijenj. roditeljima, i oni mi pripovijedahu o Vama. Tako doznah, da ste na Golniku. Vrlo mi je žao, što imate toliko nedaća sa svojim zdravljem. Ipak vjerujem, da ćete se ne zadugo oporavljati vratiti, to više, što zaadem po nekim znaacima, koliko je uspješna metoda liječenja, koja se sada kod Vas primjenjuje.

Dopustite mi sada jedan upit. Dobio sam ovih dana poziv od redakcije "Učitelja", da sa njih napišem članak o filozofiji u Hrvata /teorija spoznaje, logika, etika, estetika, metafizika, filozofija odgoja, filozofija kulture/ od godine 1918 do 1938. Članak bi bio štampan u jednom od brojeva "Učitelja" u god. 1938. i pored toga u zasebnoj knjizi, u kojoj bi bili skupljeni članci i drugih pisaca o pedagoškim, filozofičkim, psihologičkim i sociologičkim nastojanjima u Jugoslaviji. Ova j zbornik izdaje Jugosl. učiteljsko udruženje prigodom dvadesetogodišnjice Ujedinjenja, osnutka ove države.

Članak mora da bude objektivn i strogo informativan, kako stoji u dopisu, i ne treba da prijeđe 4 /četiri/ štampane strane "Učitelja". Članak će, kako dopis veli, biti vrlo dobro honoriran, a pored honorara dobit će pisci i zasebne otiske i jedan primjerak knjige, kojoj će se dati najveći publicitet i u ostalim slavenskim zemljama.

Članak ima da bude dostavljen za štampu najkasnije 15. kolovoza ove godine, dakle za dva mjeseca. Međutim bih Vama taj članak vrlo rado prepustio. Pitam Vas sada, biste li mogli i htjeli preuzeti taj posao. Molim Vas, da mi to po mogućnosti odmah odgovorite, jer sam za taj članak preuzeo odgovornost. Nadam se pouzdano, da ću sredinom idućeg tjedna imati odgovor.

Javite mi, dragi prijatelju, kako Vam je, a budite uvjereni, da Vam od srca želim što skoriji i što bolji oporavak.

Nadam se, da će Vas moje pismo stići oporavljena od operacije, svježia i dobre volje, i srdačno Vas pozdravljam.

Vaš odani Vam

Vuk-Pavlović

1. Faksimil "Izvjescnice" A. Mužinića 2. Naslovnica časopisa "Polemika" 3. Faksimil pisma koje je P. Vuk-Pavlović uputio Mužiniću u kojem ga moli da napiše "Filozofija u Hrvata od 1918. do 1938." Autograf P. Vuka-Pavlovića na kraju pisma identificirao je Z. Posavac.

Izgleda da je ekonomsku visoku školu polazio tri semestra.⁴ Političku ekonomiju slušao je kod dr. Ivšića, ekonomsku geografiju kod Filipa Lukasa, političku povijest kod Nagya, hrvatsku i njemačku stenografiju kod Jamnickog, a od stranih jezika učio je engleski, francuski, ruski i esperanto. Prekinuo je studij ekonomije i već 11. listopada 1929. godine upisuje medicinu da bi 8. ožujka 1930. prešao na pravni fakultet. Među ostalim, profesori su mu bili Andrassy, Sladović, Kostrenčić, Šenoa. Od 22. prosinca 1930. do 3. srpnja 1931. i od 27. lipnja 1932. do 1. lipnja 1933. godine radio je kao "djelomičan zvaničnik" na Morfološko-biološkom institutu Medicinskog fakulteta u Zagrebu, ali nije uspio dobiti stalno zaposlenje. U to vrijeme počeo je proučavati grafologiju i astrologiju.⁵

Student jednopredmetne filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu postaje 15. listopada 1930. godine. Temeljne filozofijske discipline, povijest filozofije i logiku slušao je kod Alberta Bazale. Pavao Vuk-Pavlović (takoder rođen u Koprivnici) predavao mu je estetiku, sociologiju, povijest odgoja i odgojnih teorija. Kod Ramira Bujasa slušao je psihologiju. Također upisuje i pedagogijsku aksiologiju s uvodom iz psihologije čuvstva kod prof. Matičevića i astronomijsku geografiju kod Antuna Gavazzija. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu 22. listopada 1934. godine. Zanimljivo je navesti da je Mužinić i nakon diplomiranja upisao i matematiku, fiziku i biologiju što otkriva njegove široke interese.

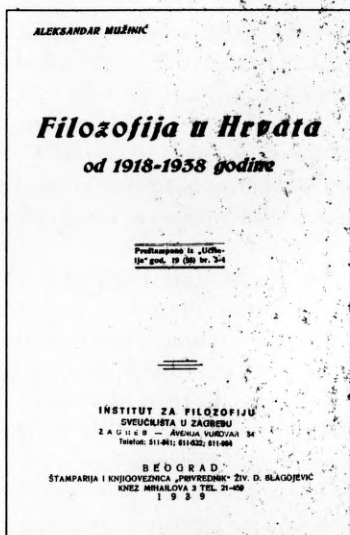
Još je kao student filozofije pokrenuo časopis *Polemika*. U časopisu je objavljeno šest naslova koje je napisao sam Mužinić, no pod različitim pseudonimima.⁶ Analizirajući časopis Zlatko Posavac je zapisao: "...Bez obzira na to kako je uistinu bilo, ostaje činjenica: Mužinić je još za vrijeme studija u Zagrebu, prije diplomiranja, želio *samostalno* javno publicistički djelovati. Zamislio je i tiskom objavio u veljači 1933. prvi broj časopisa pod vrlo karakterističnim, gotovo bismo rekli za duh vremena i prilika u Hrvatskoj simptomatičnim naslovom - *Polemika*. Taj časopis, i kao inicijativa i kao realizacija, uglavnom je dosada nepoznat i neuvažavan u hrvatskoj historiografiji: filozofskoj, znanstvenoj, a i šire, u kulturološkoj. Premda *Polemika* u podnaslovu ima pobližu oznaku "časopis za znanstvene i kulturne probleme" iz objavljenih tekstova, zatim po Mužinićevom studiju i preokupacijama, može se zaključiti da je profil časopisa zapravo imao *filozofijske aspiracije*." Časopis je izazvao i javne reakcije više drugih časopisa.⁷

Autograf Aleksandra Mužinića

Iako u velikim materijalnim obiteljskim i zdravstvenim poteškoćama (recidiv tuberkuloze pluća) i bez stalnog zaposlenja i prihoda, Mužinić je u samostalnoj nakladi 1937. godine objavio knjigu *Civilizacija, kultura i obrazovanje*. U uvodnom dijelu knjige Mužinić piše: "Civilizacija je duševnošću prožeta stvarnost; kultura je duševna duhovnost. Civilizacija je: protuavionski top. Kultura je: pravednost. Ono što predstavlja civilizaciju, to se može vidjeti, opipati, možda i pojesti; time se ljudi praktično služe i koriste. Ono što predstavlja kulturu, samo se naslućuje, osjeća ili proživljuje; opipati to, ili poslužiti se time nije moguće. Civilizacija je: gumena kabunica, Nivea-krema i ruž za usne. Kultura je: iskrenost, obazrivost i otmjenost. Civilizacija je vanjšina - kultura je unutrašnjost."

Knjigu *Civilizacija, kultura i obrazovanje* valja smatrati filozofijski relevantnom i vrijednim djelom Aleksandra Mužinića. Ona je očito nastala pod dojmom Mužinićeva filozofijskog studija i na tragu je teza profesora što ih je slušao na zagrebačkom Sveučilištu, a mirno se može reći s vidljivim neposrednim utjecajem Pavla Vuk-Pavlovića, kojega u nekoliko navrata citira, i donekle još i drugih profesora. Time se Mužinić zapravo nadovezuje na impulse koji u filozofijsko-aksiološkom i pedagogijskom smjeru potječu od Arnolda te time pripada uz neke druge autore, prilično izdiferenciranoj struji jedne (dosad diferentno još nenominirane) zagrebačke filozofske škole.⁸

Slijedeće godine po narudžbi Pavla Vuk-Pavlovića piše historiografsku studiju *Filozofija u Hrvata od 1918-1938 godine*. O tome svjedoči pismo u Mužinićevoj ostavštini. (U cijelosti je priloženo kao faksimil). Analizirajući i

Naslovnica "Filozofija u Hrvata od 1918. - 1938. godine", Zagreb 1939., autora Aleksandra Mužinića

ovaj Mužinićev rad i odlično poznavajući njegov opus, Zlatko Posavac piše: "Treći od objavljenih Mužinićevih spisa koji ne može zaobići hrvatska filozofijska historiografija i po kojemu nije prihvatljivo ni dopustivo da Mužinić u hrvatskoj filozofiji odnosno povijesti kulture uopće bude "zaboravljen" ili prešućen, predstavlja njegov informativni pregled relativno kratkog, ali Mužiniću praktično suvremenog povijesnog intervala od svega dva desetljeća" i dalje "Vuk-Pavlovićevo pismo vrijedan je dokument koji osim objašnjenja nastanka Mužiniće-va pregleda demonstrira neka važna upozorenja i spoznaje. Između Bazalinog teksta za Spomen-knjigu "Obzora" i narudžbe iz Beograda od Vuk-Pavlovića s Mužinićevom realizacijom prošle su samo dvije godine - a koje li razlike! U korist Mužinićeva pregleda!..."⁹ Članak je naručen prigodom dvadesetogodišnjice Ujedinjenja i bio je objavljen u "Učitelju" 1939., a potom i kao separat.

Prvo zaposlenje Mužinić je dobio Odlukom o postavljanju za suplenta Učiteljske škole u Mostaru 15. kolovoza 1939. godine.¹⁰ U vrijeme Nezavisne države Hrvatske jedno vrijeme, od 30. kolovoza 1941. do 15. siječnja 1942. godine, obavljao je poslove glavnog urednika časopisa "Hrvatska krila", lista za "Promičbeni ured Zračnih snaga Hrvatske". No, na vlastiti zahtjev zbog pogoršanja zdravlja vraća se prosvjetnom radu i 19. veljače 1942. godine počinje raditi kao profesor na Državnoj učiteljskoj školi u Dubrovniku. U to vrijeme, 26. srp-

nja 1942., sklapa i drugi brak s Ivankom Božić. Intenzivno je surađivao za Radió-Dubrovnik. Nakon molbe Ministarstvu prosvjete "pridjeljuje se u službu u Zagrebu u Odjel za srednju nastavu, bez prava na dnevnicu" od 7. rujna 1944. godine. Nakon dugogodišnjeg liječenja od tuberkuloze pluća Aleksandar Mužinić je umro u Zagrebu 26. ožujka 1945. godine, a pokopan je u obiteljskoj grobnici na Mirogoju.¹¹

Bilješke:

1. Pri pisanju ovog naslova najviše sam se koristio u uvodnom dijelu navedenim naslovom dr. Zlatka Posavca i donacijom Elice Mužinić Muzeju grada Koprivnice.
2. Donacija Mužinić, Muzej grada Koprivnice.
3. Isto.
4. Isto.
5. Mislim da je važno u slučaju Mužinićeve biografije pratiti i navoditi koje je sve fakultete upisivao i koje kolegije od/slušao radi stjecanja slike o širini njegovih interesa i znanja. Vidl i: Elica Mužinić, kratki životopis A. Mužinića, str. 261.- 262., priredio Z. Posavac, pod literaturu 1.
6. Zlatko Posavac, O neuvažavanom i nepoznatom filozofijskom djelovanju Aleksandra Mužinića, str. 257.
7. Isti, str. 230.
8. Isti, 236-238.
9. Isti 245-246
10. Donacija Mužinić u MGKc.
11. Isto.

Izvori:

1. Donacija Mužinić, Muzej grada Koprivnice. Gospođa Elica Mužinić, kćerka Aleksandra Mužinića, poklonila je 2. ožujka 2000. godine Muzeju grada Koprivnice dio ostavštine (dokumenata) svog oca i više fotografija. Zahvaljujem na donaciji. Radi lakšeg prikupljanja građe, za možebitno neko buduće istraživanje o A. Mužiniću, također napominjem da se dio njezine donacije nalazi i u Institutu za filozofiju u Zagrebu.

Literatura:

1. Zlatko Posavac, O neuvažavanom i nepoznatom filozofijskom djelovanju Aleksandra Mužinića, Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine, br. 1-2, Zagreb, 1998.

SUMMARY

Dražen Ernečić

FROM THE BIOGRAPHY OF THE PHILOSOPHER ALEKSANDAR MUŽINIĆ

Aleksandar Mužinić was born on 22nd February, 1909 in Koprivnica where he completed primary and secondary school. In Zagreb, in 1927, he got enrolled in University College of Commerce and Economics, later in Medical College and the College of Law, and finally he chose to study philosophy at the Faculty of Philosophy. He was really enthusiastic about prof. Albert Bazala's, Pavao Vuk - Pavlović's (also born in Koprivnica) and Ramir Bujas's lectures. He graduated in 1934. After his graduation, he also got enrolled in the studies of mathematics, physics and biology, which reveals us his entire scope of interest.

As a student of philosophy, he initiated publishing of a magazine called Polemika (Polemic) (1932 - 1933) and he also self-published a book called Civilizacija, kultura i obrazovanje (Civilization, Culture and Education) in 1937. He, on order, wrote a historiographic study Filozofija u Hrvata od 1918 - 1938 (Philosophy among Croats from 1918 - 1938) and published about twenty articles in total, while the same number remained unpublished.

After a long-time treatment, he died in Zagreb on 26th March, 1945 of tuberculosis of lungs.

Potpisi pod faksimile:

1. Faksimil "Izvjescice" koju je po završetku II. razreda pučke škole u Koprivnici, 29. lipnja 1917. godine, dobio Aleksandar Mužinić, 2. Naslovnica časopisa "Polemika" pod uredništvom Aleksandra Mužinića, 3. Faksimil pisma koje je Pavao Vuk-Pavlović uputio Mužiniću u kojem ga moli da napiše historiografski pregled "Filozofija u Hrvata od 1918. do 1939." Autograf Pavla Vuka-Pavlovića na kraju pisma identificirao je dr. Zlatko Posavac., 4. Naslovnica "Filozofija u Hrvata od 1918.-1938. godine", Zagreb, 1939., autora Aleksandra Mužinića.